
RABUZINOV KRITIČARSKI SUPUTNIK

O tekstu i projektu *Vladimir Crnković: Prisjećanja na Ivana Rabuzina u povodu stote godišnjice rođenja*

Marijan Špoljar, Koprivnica

Impresivna je količina osvrtâ, komentara i kritika objavljenih o djelu Ivana Rabuzina u nas i u svijetu; ugled i profil autora tih kritičkih priloga, velik vremenski raspon u kojem su se oni pojavljivali te usuglašenost teza i pogleda, usprkos različitim kulturalnim formacijama na koje su se oslanjali i na raspon povijesnih okolnosti koje su ih odredile. Široko zanimanje za Rabuzinovo djelo, recepcija koja je poljuljala neke uobičajene standarde prihvaćanja umjetničkog rada i podudarnost stavova o nekoliko temeljnih sastavnica toga djela pružili su katkad privid da je Rabuzinov opus u najvećoj mjeri definiran, opisan, klasificiran, kontekstualiziran i vrednovan.

Tekst Vladimira Crnkovića napisan u povodu stote obljetnice slikarova rođenja svojom argumentacijom, metodologijom i strukturom koja se temelji na kolažiranju memoarskih zapisa, fragmenata brojnih ranijih tekstova i recentnih promišljanja na prvi pogled kao da također upućuje u tome smjeru. Autorova namjera nije bila superioristička, zaključna, ponajmanje u pretenziji određene konsekracije, podjednako o pozitivističkim činjenicama kao i o hermeneutičkim pitanjima. Obnovom i ponavljanjem fragmenata ranijih zapisa i korištenjem već poznatih argumentacija Crnković je želio još jednom pružiti ne samo mozaikalan uvid u argumente na kojima je temeljio uzlet te umjetnosti do astralnih visina nego i podastrijeti razloge za njezinu čvrstu, ukorijenjenu, zemnu poziciju, dakle poziciju neprijeporne konstante. Dakako, ne u smislu da bi negirao svaku drugačiju analizu kao nepotrebnu ili da bi širio ideju kako je svaka heretička misao o Rabuzinovu djelu neumjesna, nego radi potvrde koji su osnovni orijentiri već utvrđeni, koji glavni gabariti postavljeni, a koji bitni vrijednosni sudovi izrečeni.

Vjerujući u viša načela umjetničke kvalitete i u apsolutizaciju estetičkih vrijednosti, u mogućnost uspostavljanja hijerarhijske strukture autorskog rada, bazi-
rajući čitanje djela na formalno-stilskim značajkama i promatrajući svijet naivnog
umjetnika u njegovu čistom, intaktnom, nekontaminiranom obliku, Crnković
je želio na primjeru Rabuzinove umjetnosti pokazati valjanost svojih stavova o
„istinskoj umjetnosti“ i o „najvršnjim djelima“, čiji je izbor zagovarao prilikom
svake, pa i najmanje, izložbe ili publikacije.

Premda je afinitetima bio više vezan uz neoekspresionističke tendencije i uz
slikarstvo ili kiparstvo jake, nagonske geste, već pri prvom susretu s Rabuzinovima
djelom njega je, prema vlastitu priznanju, proželo „najdublje ushićenje“, pozitivan
šok koji će pamtili cijeli život. Zacijelo nije bila riječ o iznenadnu dešifriranju ne-
koga složena kompleksa u tom djelu nego o izravnu, otvorenu prijemu svih poet-
skih silnica koje su radirale iz Rabuzinova rada. I mnogi drugi kritičari neuvijeno
su isticali slična iskustva prvih susreta s tim djelom, ali i ponavljanje pozitivnog,
očuđujućeg dojma pri svakom novom sučeljenju.

Vladimir Crnković upoznao je Rabuzina u godinama kada je slikar već
metamorfozirao iz anonimnog u etablirano ime. Lišen kritičarske obveze
prvotnoga tumačenja i uloge afirmatora, mogao se usredotočiti na ulogu
dugogodišnjeg „suputnika“: kritičara koji će, višestrukim mehanizmima
suportiranja, podjednako raditi na tumačenju i na organiziranju izlož-
bi, dokumentiranju, publiciranju i animiranju. Pri tome je uspostavio ne
samo elementarno međusobno povjerenje, razumijevanje i prisnost nego
je osvojio i poziciju svojevrсна „kritičara na djelu“, poziciju bliskog pratite-
lja nastajanja radova i njihovih prvih tumača.

Ulogu jednoga od najsustavnijih verifikatora i promicatelja Rabuzino-
va rada Crnković je dosljedno ostvarivao dulje od četiri desetljeća. Osim
organizacije niza samostalnih i skupnih izložbi u nas i u inozemstvu, vred-
novanju „minornijih“ umjetnikovih stvaralačkih disciplina – poput crte-
ža, grafike ili akvarela – uključivanja slikarovih radova u veće problemske
izložbe, pisanja i publiciranja nekoliko monografskih izdanja različita pro-
fila i karaktera te zauzimanja za muzejska akviziranja Rabuzinovih slika, u
tome saldu posebno su važni *Zbornik studija, eseja, kritika, prikaza i inter-
vjua*, impresivan kompendij, svojevrсна *summa rabuziniada*, tiskana 1992.
godine, kao i detaljna i bogata *Bio-bibliografija* o Rabuzinu, izdana 2008.
godine. Potrebno je podsjetiti kako je prvih 30 godina te suradnje Crnko-
vić djelovao kao privatni galerist i kritičar, kao *freelancer* – što je tada bila
rijetka pozicija u nas. Takva usmjerenost prema tržištu umjetnina nikada,
međutim, nije presudno utjecala na profilaciju, a kamoli na denivelaciju
izložbenih projekata i kritičkih ocjena: u izboru autora i u odabiru radova
on je uvijek zagovarao principe kvalitete, a ne konjunktornost nekih auto-

ra ili zavodljivost njihovih poetika. To mu je omogućavalo da u vremenu društveno-političkih mijena i promjena kulturnih politika i merkantilističkih aberacija te kojekakvih „čuda hrvatske naive“ zadrži moralan i stručan dignitet i nepristranost te je, kao odličan organizator i racionalan, sistematičan muzealni djelatnik preuzeo i vođenje nacionalne muzejske institucije, Muzeja naive.

Crnkovićev prijedlog publikacije o Ivanu Rabuzinu u povodu stogodišnjice slikarova rođenja prati u dijakronijskom nizu elemente i rezultate dugogodišnje suradnje kritičara i umjetnika, stvarajući kolažnu cjelinu u kojoj se izmjenjuju fragmenti već objavljenih zapisa, sjećanja i recentne analize. Kao i uvijek, s punim uvažavanjem toga autorskog opusa, s ushiti-ma kojima prati pojedine dionice ili ocjenjuje radove izdvojene kvalitete, te s kritičkim aparatom koji do detalja definira nekoliko, za njega uvijek najvažnijih značajki umjetničkog djela, njegove tematske, stilsko-morfološke i poetske vrijednosti. Sljednik kritike koja se temelji na velikim uzorima Wölfflinova učenja i „bečke škole“, nesklon fluidnosti tekstualne interpretacije i prevelikoj slobodi poetskih reminiscencija, Crnković je zapravo idealan motrilac „zanosite“ Rabuzinove poetike: ondje gdje bi kritika otplovila u astralne visine, čak iznad Rabuzinovih oblaka, Crnković je čvrsto na tlu; ondje gdje bi slika postala povod za izlazak u imaginativne sfere, Crnkovićeva interpretacija ostaje čvrsto u slici, u njezinoj strukturi.

Razumljivo je da svako vrijeme na svoj način odčitava umjetničko djelo. Tu promjenu metode čitanja, vizura i interpretativnih sustava u neku ruku doživjelo je i Rabuzinovo djelo: od „strukturalističkih“ čitanja i teorija čiste vizualnosti na početku šezdesetih, preko tumačenja djela kao metafore prirode u opozitu civilizaciji stroja i društvu otuđenja, simbolu koji upozorava na imperativ ekološke ravnoteže do novih čitanja poetsko-oblikovnih sredstava, primjenom novih stilističkih pojmova i vrednovanja ponad narativnih elemenata djela, raspon je doista velik i, u kontekstu duga trajanja, posve razumljiv.

Crnković je privržen „klasičnom“, „starinskom“ čitanju Rabuzinova djela. Bilo bi, zapravo, posve nelogično, pa i metodološki nedosljedno kada bi on mijenjao svoj način čitanja i kada bi se okrenuo metodama koje nisu u naravi njegova intelektualna bića i u strukturi njegove „filozofije umjetnosti“: preostalo je još i unutar te metode čitanja sasvim dovoljno materijala za dopune, komparacije, preciziranja i analogije. S druge strane, postoji i prirodna potreba autora za svojevrsnim sumiranjem i bilanciranjem vlastita rada u vezi s Ivanom Rabuzinom. Česta memoarska intencija i uporaba prvoga lica bili bi za sve druge možda manje primjereni: u njega je ta metoda posve legitimna, kao metoda svojevrsna biografija umjetnika i čovjeka, radno, intelektualno i emotivno posve povezana s Rabuzinovim životom i djelom.

Vlastiti pak doprinos Vladimir Crnković nikada ne uzima kao mjeru, pa ni golemu literaturu o Rabuzinovoj umjetnosti, doprinose mnogobrojnih povjesničara umjetnosti, pjesnika i filozofa ne smatra zaključnima: iako u tezi da „Rabuzinovu umjetnost tek čekaju istinske analize i vrednovanja“ ima više retoričke geste nego stvarna uvjerenja, to nesumnjivo svjedoči o njegovu poimanju umjetnosti kao kompleksnoj, vječno živoj strukturi, u kojoj se kriju nove vrijednosti i pojavljuje obnovljiva energija, poticajna i za buduće generacije čitača i poklonika umjetnosti.

(Iz recenzije u knjizi „Hommage à Rabuzin“, Kajkavsko spravišće – Grad Novi Marof, 2021.)